

Een merkwaardig getuigenis.

De uitnemende wijs, waarop „Timotheüs” zijn lezers op de hoogte houdt van wat er op het wereldtooneel voorvalt, wettigt de onderstelling, dat allen min of meer kennis namen van de verrassende omwenteling, die onlangs in Turkije zoo ontzaglijk veel heeft veranderd. De gevolgen zijn dan ook, men weet het, reeds in de Europeesche politiek merkbaar.

Wat heeft nu zoo onverwacht zoo groot een verandering in het regeeringsstelsel, in de toestanden, de vooruitzichten en meer, teweeg gebracht? Velerlei antwoorden zijn daarop gegeven. Maar verrassend is, wat hieromtrent gezegd wordt door een zoo bevoegd man als Dr. Barton, secretaris der Amerikaanse Commissie voor de Zending, een man, die het Oosten uit aanschouwing en verblijf kent. Rekent de wereld veelal slechts met menschelijke beweegkrachten, hij toont aan, dat er hier ook nog een andere werkte. Laat me in 't kort, wat hij zegt, mededeelen.

„Indien alle feiten bekend waren, dan zou elk verbaasd staan over het groote aandeel, dat de Bijbel, in de vele landtalen overgezet, gehad heeft in de vorming van het nieuwe Turkije.

„Veel droeg daartoe bij. Reeds een eeuw was de Bijbel leesbaar in enkele der vele talen, die de bevolking van Turkije spreekt. Maar in de laatste halve eeuw is het Boek toegankelijk geworden voor de gezaghebbende rassen, de Arabisch en Turksch sprekenden, in hun moedertaal.

„De aloude eerbied voor den Bijbel bij Syrische en Armenische Christenen geeft aan de nieuwe overzettingen duurzamen invloed. Wat den Mohamedaan betreft, hij vernietigt ongaarne iets, dat geschreven of gedrukt is, daar het den heiligen naam Allah kon bevatten. Vandaar dat de regeering nooit Bijbels, ook in vreemde talen, heeft laten vernietigen en ze aldus bewaard bleven. Zoodoende is van de Heilige Schrift in Turkije veel minder verloren gegaan dan in eenig ander Oostersch land. Overlevering, bijgeloof en geloof werkten daartoe mee.

„En nu doen, al bijna een eeuw, zendelingen, vooral Amerikaanse, hun werk overal in het land; in de laatste 25 jaar in Arabië, Kurdistan, Syrië, Klein-Azië, Macedonië en Albanië. Zij bedoelen vooral verspreiding van den Bijbel in de landtalen en onderwijs in zijn leer.

„Voorts hebben ze overal scholen geopend, van Bewaarscholen af tot Hoogescholen toe. In al deze is de Bijbel het leesboek en zijn de dagelijksche Bijbellessen verplicht. Die scholen tellen thans 40-duizend jongens en meisjes, jongelingen en jongedochters, die dagelijks en geregeld de Schrift onderzoeken. Bedenkt men nu, dat dit al een 90 jaar geschiedt, (al is eerst in de laatste 50 jaar het getal leerlingen zoo groot,) dan begrijpt men, hoe velen reeds alleen hierdoor de Schrift leerden kennen.

„Maar in Turkije gaan velen niet school en kunnen niet lezen. Nu is het de landsgewoonte, dat in de winteravonden de mannen en de vrouwen, elke groep afzonderlijk, gezellig bijeenkomen. Er worden dan geschiedenissen verteld, gepraat en met voorliefde godsdienstige vraagstukken besproken. In zeer vele dorpen is de voor allen leesbare Bijbel het onderwerp van bespreking geworden. Van hem, die op school Bijbelsch onderwijs kreeg, verwacht men, dat hij zijn kennis aan allen zal mededeelen. Reken nu hier bij het voortdurend werk van Bijbelkolporteurs, reizende zendelingen, inlandsche predikers, door zendelingen opgeleide onderwijzers, in heel het land, dan begrijpt men, hoe thans onder alle standen in Turkije meer Bijbelkennis wordt gevonden dan bijv. in de Vereenigde Staten.

„Ik spreek met grondige kennis van de binnenlandsche toestanden in Turkije. Letten we er op, dat de Bijbel als hij komt onder een verdrukt en slecht bestuurd volk, vaak als een „revolutionair” boek wordt gebruikt, dan verbaast ons niet de algemeene onrustigheid onder het jammerlijk wanbestuur van den laatsten Sultan. Evenmin verbaast het ons, dat die onrust, geboren uit diep gevoel van onrecht, en onderdrukking van persoonlijke rechten, zich niet uitte in voorbijgaande opstanden, maar in een welberaamd plan tot hervorming der regeering.

„Opmerkelijk is wat Enner Bey, de onversaagde Albaneesche aanvoerder, die alles waagde voor een constitutioneel bewind, te Smyrna verklaarde, kort nadat dit was afgekondigd. Hij en zijn vrienden hadden nooit de stappen durven doen, die zij deden tot een rechtvaardig en vast bewind, als zij niet vertrouwd op de grondslagen, *de laatste vijftig jaar in de Amerikaanse scholen gelegd*.

„Algemeene verbazing heeft het gewekt, dat de Nieuw-

Turksche partij de woorden „Gelijkheid” en „Broederschap” in haar banier schreef. Trouwens, de Islam heeft die nooit geleerd. Nog opmerkelijker is de jongste proclamatie van den Sheik-ul-Islam, het geestelijk hoofd der Mohamedanen. Hij verklaart, dat de Koran een constitutioneel bewind wettigt, dat Christenen, die waarlijk God aanbidden, de echte broeders zijn der Moslems, en ook *een plaats zullen hebben in het Paradijs*; dat het plicht is van een Mohamedaansche regeering den Christen en den Jood te beschermen, evenals zij de Moslems beschermt, en dat voor de regeering en voor God allen gelijk zijn.

„Dat is wel een „nieuwe leer.” Vergeefs zoekt men in den Koran, in de overlevering of de geschiedenis, waar de Sheik steun voor zijn beweren vond.

„Vele oude conservatieve Turken hebben echter ronduit verklaard, dat de nieuwe beweging in Turkije niet Mohamedaansch, maar Christelijk is. Zoo ontschuldigden zij hun strijd voor hun oud geloof, wat ook die troepen deden, die in April opstand maakten, en tevergeefs trachtten de constitutie omver te werpen en Abdoel Hamid te herstellen.”

Dr. Barton geeft vervolgens een paar voorbeelden van den krachtigen invloed des Bijbels op de volgers van den Islam. Eenige jaren geleden, zegt hij, moest ik den nacht doorbrengen in een bergdorp van Kurdistan, dicht bij den boven-Eufraat. Laat in den avond bezocht mij een Mohamedaansch beambte, en vanzelf kwam het gesprek op den godsdienst. Hij bewilligde er in, een Nieuw-Testament in het Turksch aan te nemen, en een jaar later er zijn meening over te zeggen. Toen ik na 12 maanden daar terugkwam, bezocht onze Turksche vriend mij weer. Zijn houding was nu anders; hij scheen kalmer en ernstiger. Ik vroeg hem dadelijk, of hij het Boek gelezen had.

Hij antwoordde openhartig: „Ja, ik heb het dadelijk gelezen, en de *Injil* (Evangelien) 4 maal.”

„En wat denkt gij er van?”

„Het is een wonderlijk boek, een wonderlijk boek,” zei hij ernstig.

„Welke gedeelten troffen u het meest?”

„O de Injil,” antwoordde hij aanstonds, „en de geschiedenis van Jezus' dood. Telkens wanneer ik las, hoe wreed zij Hem aan het kruis nagelden, en hoe Hij bad voor dezelfde menschen, die dat deden, weende ik. Die geschiedenis,” zeide hij, de handen op het hart leggende, „grijpt mij hier aan.”

Nu volgde een lang gesprek, waarbij vele Armenische Christenen waren. De Turk verklaarde te gelooven, dat „de godsdienst van Jesu” die van Turkije en van de wereld zou worden. Toen men hem vroeg, waarom hij zelf dien godsdienst niet aannam, aarzelde hij, en antwoordde: „Dat zou mij dadelijk het leven kosten. Een Turk kan niet zonder gevaar Christen worden.”

Hij sprak verder over het schoone van den „Jesu-godsdienst,” zooals hij het noemde, en, zich wendend tot de Armeniërs, riep hij uit: „Niet een van u is een Christen! Gij moet dat boek lezen, en er uw leven naar inrichten.” Bij de berisping door dien Moslem bogen zij het hoofd, en erkenden, dat zij het ook niet waren.

„Dat is de geschiedenis van een enkelen Bijbel. Duizenden andere gevallen toonen, hoe hoog de Bijbel geschat wordt door de Muzelmannen, die hem in groepjes lezen en lang bespreken. Kort geleden vond men in een groote stad van Klein-Azië, waar in 1895 vele moorden hadden plaats gevonden, een groep van 30 Mohamedanen, die elke week of nog vaker bijeenkwamen, om de Schrift te onderzoeken en te bidden. Merkwaardig is, wat hieromtrent bij onderzoek bleek.

Tijdens de Christenmoorden aldaar in 1895 liet een Kurd bij het plunderen een Turksch boekje uit zijn gordel vallen. Een Mohamedaansch aanvoerder, die het zag, kreeg lust het op te rapen, en den Kurd te vragen, hoe hij er aan kwam. 't Antwoord was, dat hij het bij 't plunderen van een huis had gevonden en om het te bewaren bij zich had gestoken.

„Kunt gij het lezen?” vroeg de Turk.

„Ik kan niet lezen,” zei de Kurd.

„Wilt ge mij het boek laten houden?”

„Met genoegen,” sprak de ander, die weer op roof uitging.

Dit boek was een Nieuw-Testament. De Turk las het eerst zelf en toen met een paar vrienden. Hun getal groeide, tot er dertig vaste lezers waren, die zich vrijelijk „volgers van Jesu” noemden, tot Wien zij baden.

Hier bleek alzoo weer het boek een groote kracht, al was brand, roof en moord het middel.

Heerlijk zou het zijn, als in de plaatsen, waar het Evangelie het eerst is gepredikt, als Antiochië en Efeze, Philippi en Thessalonica, weer de kennis van Christus kwam. Hetgeen Dr. Barton mededeelt, is in menig opzicht een merkwaardig getuigenis.

A. J. HOOGENBIRK.